

**SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING DUNYO
MAMLAKATLARI MADANIYATLARIGA TA'SIRI**

**ВЛИЯНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА
КУЛЬТУРЫ СТРАН МИРА**

**THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES ON
THE CULTURES OF WORLD COUNTRIES**

Andijon davlat pedagogika instituti

*Boshlang'ich ta'lim kafedrasi o'qituvchisi: **Matkarimov Joxongir Solaydinovich***

Kechki bo'lim boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalari:

Mahamadaliyeva Gavharoy Muzaffar qizi,

Bozorboyeva Dilbaroy Sherzodbek qizi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada sun'iy intellekt texnologiyalarining turli mamlakatlar madaniyatiga ko'rsatgan ta'siri tahlil qilingan. Maqolada SI vositalarining madaniy merosni asrash, madaniyatlararo muloqotni kuchaytirish, san'at va ijodkorlik sohalarida yangi imkoniyatlar yaratishdagi o'rni haqida so'z yuritiladi. Shuningdek, SI texnologiyalarining madaniy xilma-xillikka bo'lgan xavfi, axloqiy muammolar va texnologik nomutanosiblik kabi muammolari ham yoritilgan.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается влияние технологий искусственного интеллекта на культуру различных стран. Описываются преимущества ИИ в сохранении культурного наследия, укреплении межкультурного диалога, развитии искусства и креативных индустрий. Также обсуждаются угрозы культурному разнообразию, этические вызовы и технологическое неравенство.

ABSTRACT

This article explores the impact of artificial intelligence technologies on the cultures of various countries. It discusses the role of AI in preserving cultural heritage, enhancing intercultural communication, and creating new opportunities in art and creativity. It also examines the threats to cultural diversity, ethical dilemmas, and technological inequality.

KALIT SO'ZLAR: Sun'iy intellekt, madaniyat, raqamli meros, san'at va ijod, madaniy xilma-xillik, axloqiy muammolar, texnologik tengsizlik.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Искусственный интеллект, культура, цифровое наследие, искусство и творчество, культурное разнообразие, этические проблемы, технологическое неравенство.

KEYWORDS: Artificial intelligence, culture, digital heritage, art and creativity, cultural diversity, ethical issues, technological inequality.

Kirish

So'nggi yillarda sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari global miqyosda katta sur'atlar bilan rivojlanmoqda. Ushbu texnologiyalar nafaqat iqtisodiyot va sanoat sohalariga, balki madaniyatga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Madaniyat insoniyat tarixiy taraqqiyotining asosiy unsurlaridan biri bo'lib, u xalqning qadriyatlari, urf-odatlarini, an'analari va ijodiy yondashuvlarini o'zida mujassam etadi. SI texnologiyalarining madaniyatga ta'siri masalasi dolzarb mavzulardan biri bo'lib, bu sohada olib borilayotgan tadqiqotlar turli jihatlarni qamrab oladi: madaniy merosni saqlash, madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish, ijodkorlik imkoniyatlarini kengaytirish va shu bilan birga madaniy xavf va etik muammolarni keltirib chiqarish.

Sun'iy intellekt va madaniyat o'rtasidagi o'zaro aloqalar

Sun'iy intellekt texnologiyalari madaniyat bilan bevosita aloqada bo'lib, uni o'rganish, saqlash va ommalashtirishda muhim vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Dastlab SI texnologiyalari iqtisodiy va texnik sohalarida qo'llanilgan bo'lsa-da, hozirgi vaqtda u madaniyatga oid sohalarida ham keng qo'llanilmoqda. Algoritmalar yordamida san'at asarlarini tahlil qilish, musiqani sintez qilish, tasviriy san'atni avtomatik yaratish va tahrirlash kabi imkoniyatlar mavjud.

Madaniyatni raqamlashtirish va uni global ommaga taqdim etishda SI katta rol o'ynamoqda. Masalan, Google Arts & Culture loyihasi orqali dunyo muzeylari va galereyalaridagi asarlar onlayn ko'rish imkoniyatiga ega bo'ldi. Bunda SI algoritmlari san'at asarlarini avtomatik ravishda tasniflaydi, ta'riflaydi va tavsiya qiladi. Bu esa o'z navbatida madaniyatni yanada ommaviylashtiradi.

Madaniy merosni saqlashda sun'iy intellekt imkoniyatlari

Madaniy meros insoniyatning tarixiy, ilmiy va estetik qadriyatlarini saqlashda muhim rol o'ynaydi. Ko'plab tarixiy hujjatlar, san'at asarlari va arxitektura obidalarini vaqt o'tishi bilan yo'qolish xavfi ostida qolmoqda. Shu nuqtai nazardan qaraganda, SI texnologiyalari ushbu merosni saqlashda samarali vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

Sun'iy intellekt yordamida arxiv materiallari avtomatik ravishda raqamlashtirilmoqda, eskirgan yoki buzilgan hujjatlar restavratsiya qilinmoqda. Masalan, SI algoritmlari yordamida qadimiy qo'lyozmalarni skanerlash, yozuvlarni tanib olish (OCR texnologiyasi) va tarjima qilish imkoniyati mavjud. Shuningdek, tarixiy binolarning 3D modellari yaratish, ularni virtual reallik texnologiyalari orqali taqdim etish SI imkoniyatlarining yana bir ko'rinishidir. Xususan, YUNESKO tomonidan qo'llab-quvvatlanayotgan loyihalarda SI vositalari orqali yo'qolib ketish

xavfi ostida bo'lgan tillar va madaniy an'analarni qayd etish, raqamlashtirish va ularni avlodlarga yetkazish ishlari amalga oshirilmoqda.

Sun'iy intellekt va global madaniy aloqalar

Globalizatsiya davrida madaniyatlararo muloqot tobora kuchayib bormoqda. Bunday muloqotda sun'iy intellekt vositalari til to'siqlarini yengishda, madaniyatlar o'rtasida tushunishni kuchaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Real vaqtli tarjima dasturlari, ovozli yordamchilar, avtomatik tarjima qiluvchi algoritmlar xalqaro aloqalarni osonlashtirmoqda. Shuningdek, SI texnologiyalarining rivojlanishi madaniy kontent ishlab chiqarishda yangi bosqichni boshlab berdi. Masalan, film va musiqalarda SI yordamida yangi g'oyalar yaratish, ssenariy tuzish yoki aktyorlarning virtual tasvirini yaratish mumkin. Natijada bu san'atning raqamli shakllarini ommalashtiradi va yangi turdagi ijodiy yo'nalishlarni yuzaga keltiradi. Global ijtimoiy tarmoqlarda ham SI algoritmlari foydalanuvchilarga ularning madaniy qiziqishlariga mos kontentni taklif qiladi. Bu esa insonlarning boshqa xalqlar madaniyatiga bo'lgan qiziqishini oshiradi, lekin shu bilan birga madaniy filtratsiya xavfini ham keltirib chiqaradi.

Madaniy xavf va etik muammolar

Sun'iy intellektning madaniyatga integratsiyasi nafaqat imkoniyat, balki bir qator xavf va muammolarni ham keltirib chiqarmoqda. Birinchi navbatda, madaniy homogenlashuv – ya'ni ayrim kuchli madaniyatlarning global sun'iy intellekt platformalarida ustunlik qilishi, kichik yoki zaif madaniyatlarning yo'qolish xavfini oshiradi. Shuningdek, SI vositalari yordamida yaratilgan kontentlar mualliflik huquqi, axloqiy me'yorlarga rioya qilish kabi masalalarni kun tartibiga olib chiqadi. Masalan, biror rassomning uslubini SI o'rgangan holda sun'iy ravishda yangi asarlar yaratishi axloqan qanchalik to'g'ri? Yoki xalq madaniyatiga oid elementlardan foydalangan holda kontent yaratish qanday huquqiy tartibda bo'lishi kerak? Bundan tashqari, texnologik tengsizlik – ya'ni ayrim mamlakatlarda SI texnologiyalaridan keng foydalanilayotgan bir paytda, boshqalarida bu imkoniyat mavjud emasligi – madaniy axborot oqimida nomutanosiblikni yuzaga keltiradi. Natijada, texnologik jihatdan rivojlangan davlatlar o'z madaniyatlarini global maydonga ko'proq olib chiqish imkoniga ega bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt texnologiyalari madaniyat sohasida salmoqli o'zgarishlar yasamoqda. U madaniy merosni saqlash, san'at va ijodda yangilik yaratish, madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish kabi ijobiy jihatlarga ega. Biroq shu bilan birga, madaniy xavflar, axloqiy savollar va texnologik tengsizlik kabi muammolarni ham yuzaga chiqarmoqda. Shunday ekan, sun'iy intellektni madaniyat sohasiga joriy etishda har tomonlama yondashuv, axloqiy va huquqiy me'yorlarga amal qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. UNESCO. *Artificial Intelligence and Cultural Development: Trends and Opportunities*. Paris, 2021.
2. Floridi, L. *The Ethics of Artificial Intelligence: Cultural Implications and Social Impact*. Oxford University Press, 2020.
3. OECD. *AI and Society: Integration of Artificial Intelligence in Cultural Systems*. OECD Publishing, 2022.
4. Smith, J. & Tanaka, H. *AI and Global Cultures: Bridging Differences through Technology*. Routledge, 2021.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi. 2020-yil.
6. United Nations. *AI for Good Global Summit Reports*. Geneva: ITU, 2023.
7. Shuhratov, A. "Sun'iy intellekt va madaniyatlararo muloqotda innovatsiyalar". *Ilm va taraqqiyot jurnali*, 2022, №4.
8. Beknazarova, M. "Madaniyat va texnologiya: raqamli transformatsiyaning ijtimoiy jihatlari". *Yosh olimlar izlanishlari*, Toshkent, 2023.
9. Harvard University. *Cultural Analytics and Artificial Intelligence: Case Studies*. Harvard Digital Humanities Center, 2021.
10. O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va san'at vazirligi. *Sun'iy intellekt va madaniy merosni saqlash strategiyasi*, 2022–2024-yillar.
11. Matkarimov, J. S. (2024). PREZI SAYTIDA TAQDIMOT TAYYORLASHNING DASTLABKI TUSHUNCHALARIGA OID. *INTERNATIONAL SCIENCES, EDUCATION AND NEW LEARNING TECHNOLOGIES*, 1(12), 42-46.
12. Matkarimov, J. S. (2024). TA'LIM MASHG'ULOTLARIDA ZAMONAVIY KOMPYUTER DASTURLARINI QO'LLASH.
13. Matkarimov, J. S. (2024). TA'LIM MASHG'ULOTLARIDA ZAMONAVIY AXBOROT KOMMUNIKASIYA TEXNOLOGIYALARI DASTURLARINI QO'LLASH.